

Suoritin tänä keväänä Helsingin yliopiston Avoimessa yliopistossa kurssin Climate.comms.now, joka käsitteli ilmastoviestintää. Lopputyönä kirjoitin mm. esseen Tarinankerronta ilmastoviestinnässä. Alla on tiivistelmä esseestä. Pidempi versio, kurssin lopputyö löytyy linkistä tämän jutun lopussa.

Tarinankerronta ilmastoviestinnässä

Viestintä ilmastomuutoksesta

Ilmastomuutoksen hillintä ja pysäyttäminen vaatii toimia hallituksilta, yrityksiltä ja meiltä kaikilta. Suurimmat muutokset edellyttävät poliittisia päätöksiä, esimerkiksi muutoksia lainsäädännössä, verotuksessa jne. Jokainen voi kuitenkin vaikuttaa omaan kulutukseensa ja päästöihinsä jossain määrin. Miten yksittäinen ihminen voi vaikuttaa? Voimme äänestää vaaleissa ilmastotoimia kannattavia ehdokkaita. Minä olen löytänyt myös kansalaisaktiivismin: vaadimme yhdessä muiden samoin ajattelevien ihmisten kanssa päättäjiltä ilmaston puolesta toimimista ja teemme omassa elämässämme mitä voimme.

Ilmastomuutos on tieteellisesti monimutkainen ilmiö, johon liittyy monia epävarmuustekijöitä ja todennäköisyyksiä, joita voi olla vaikea ymmärtää ja joista viestiä. Ilmastomuutoksen hillitsemistoimia ei ole aloitettu vaaditussa mittakaavassa tai ajallaan, koska niiden kiireellisyyttä ei ole ymmärretty. Viestintä on epäonnistunut.

Ilmastomuutos on globaali ongelma, mutta siitä on tärkeää puhua paikallisella tasolla. Miten se ilmenee ihmisten lähiympäristössä? Ilmastomuutos nähdään yleensä uhkana, joka tapahtuu kaukaisessa tulevaisuudessa. Siksi se ei saa yhtä paljon painoa ja huomiota kuin välittömät uhat. Suomalaisen tutkijan ja kirjailijan Mira Hultikosken mukaan muutosta ohjaa tieto. Meidän on esimerkiksi ymmärrettävä, miten kasvihuoneilmiö toimii ja mitä ilmastojärjestelmän palautteet ja keikahduspisteet tarkoittavat, jotta voimme ymmärtää kiireellisyyden. Meidän on myös ymmärrettävä, miksi tieteellisestä tiedosta johtuva kiireellisyyden tarve ei pakota meitä toimimaan ja mikä pakottaisi.

Ilmastotoimia nyt!

Tuoreessa tutkimusraportissa Later is too late havaittiin, että jokaisessa tutkitussa maassa on merkittävää tukea hallituksen välittömille ilmastomuutostoimille. Tutkimukseen osallistuneissa 23 maassa keskimäärin 77 % ihmisistä on samaa mieltä väitteen kanssa: "On tärkeää, että hallitus tekee kaikkensa ilmastomuutoksen vaikutusten rajoittamiseksi", ja hieman yli 10 % on eri mieltä. Tiedot osoittivat selvästi, että kaikissa maissa rakkaus seuraavaan sukupolveen oli hallitseva syy ilmastomuutosta hillitseviin toimiin. Tämä syy oli 12 kertaa suosituampi kuin työpaikkojen luominen.

Myös tarinankertoja Helen Shaw'n mukaan ilmastomuutoksen, ilmaston lämpenemisen ja ilmastotoiminnan todellisuuden viestiminen voi tuntua etäiseltä jokapäiväisestä elämästämme ja kokemuksistamme, jos emme tee tästä muutoksesta tarinaa, joka saa ihmiset välittämään. Taiteet ja humanistiset tieteet ovat välttämättömiä tieteen, tiedon ja tosiasioiden tuomiseksi tietoisuuteen, kulttuuriin ja tajuntaan.

Miksi tarinankerronta on tehokasta myös ilmastoviestinnässä

Maailmankuulu tutkija ja ympäristöaktivisti George Marshall videossaan Why Our Brains are Wired to Ignore Climate Change tutkii psykologista mekanismia, jonka avulla voimme tietää jonkin olevan totta, mutta toimia ikään kuin se ei olisi. Puhuttuaan maailman johtavien psykologian, taloustieteen, riskinarvioinnin, kielitieteen, kulttuuriantropologian ja evoluutiopsykologian asiantuntijoiden kanssa Marshall vahvistaa, että ihmiset ovat valmiita reagoimaan voimakkaimmin "vihollisen" aiheuttamiin

näkyviin ja välittömiin uhkiin. Ilmastonmuutos on näkymätön, ennennäkemätön, pitkäaikainen, vaikuttaa meihin epäsuorasti ja on itse aiheutettu. Marshallin mukaan käyttäytymisemme johtuu suurelta osin ihmisen aivojen rakenteesta, jota kuvataan hänen videossaan. Selittämällä ilmastonmuutosta tieteellisesti puhumme jatkuvasti aivojen älylliselle puolelle, emme tunnepuolelle. Koska tarinat ovat keskeisiä ihmisaivoille, tarinankerronta on tehokasta myös ilmastonmuutoksesta viestittäessä.

Tarinankerronta

Tunteita ja tarinoita hyödynnetään tehokkaasti markkinoinnissa ja politiikassa. Niitä voidaan käyttää myös kestävien valintojen edistämisessä. Tarinoita on luultavasti kerrottu läpi ihmiskunnan historian sekä viihteen, että hyödyn vuoksi. Niitä on käytetty perinteisen tiedon siirtämiseen sukupolvelta toiselle.

Tarinoiden kertomisesta on saatavilla valtava määrä kirjallisuutta ja muita lähteitä. Olen käynyt läpi joitakin. Tarinoita, kuvia, videoita, lauluja ja runoja voidaan käyttää. Tarinoiden kertominen sitouttaa ihmiset paljon tehokkaammin kuin pelkkä tosiasioiden, kaavioiden tai lukujen esittäminen. Vaikka huonojen uutisten määrä ilmastonmuutoksen vaikutuksista on lisääntynyt viime vuosina, positiivisia asioita tapahtuu. Niistä on hyvä kertoa ja käyttää huumoria aina kun mahdollista. Tarvitsemme uskottavia, vakuuttavia ja houkuttelevasti kerrottuja kuvauksia elämästä, joka on ihailtavaa ja toivottavaa, mutta joka kunnioittaa planeetan rajoja. Tarinoilla on kyky luoda merkityksiä, jotka motivoivat hyviä valintoja.

Per Grankvistin tarinankerronta

Ruotsin suurin valtion rahoittama innovaatio-ohjelma Viable Cities on strateginen innovaatio-ohjelma, joka keskittyy siirtymiseen ilmastoneutraaleihin ja kestäviin kaupunkeihin. Ohjelman missio on ilmastoneutraalit kaupungit 2030, joissa kaikilla on hyvä elämä planeetan rajoissa. Viable Cities on vuodesta 2019 lähtien kehittänyt menetelmää, joka auttaa päättäjiä ja viranomaisia ymmärtämään, miltä ilmastoneutraali tulevaisuus näyttäisi. Työtä johtaa päätarinankertoja Per Grankvist. Myös tässä taustalla on oivallus, että emotionaalinen sitoutuminen on avainasemassa ihmisten käyttäytymisen muuttamisessa. Faktojen esittäminen ei riitä. Parempi lähestymistapa on saada ihmiset tuntemaan, että jokin on emotionaalisesti totta, paikallisesti oleellista ja tieteellisesti tarkkaa. Menetelmän lähtökohtana on, että ilmastoälykäs arki ei juurikaan eroa nykyisestä elämästämme.

Tarinankerronta ilmastoisovanhempien ilmastoviestinnässä

Pääasiallinen päätöksentekijöihin vetoaminen ovat mielenosoitukset Eduskuntatalon portailla joka perjantai eduskunnan istuntojen aikana. Tämä toiminta on myös eräänlaista tarinankerrontaa. Suomen ilmastoisovanhemmat on jäsenenä European Grandparents (EGC) -järjestössä, jonka jäsenenä on ilmasto-oikeuden puolesta taistelevia kansallisia seniorijärjestöjä.

EGC:n positiivisen viestinnän ryhmässä etsimme tehokkaita keinoja ilmastoviestintään. Olemme pitäneet tarinankerrontaa tehokkaana tapana ja edistäneet sitä. Suurin inspiraation lähteemme on tähän mennessä ollut Per Grankvist. Eri maiden ryhmät ovat jakaneet erilaisia tarinankerrontamuotoja ja soveltaneet omia. Olemme Suomessa ja nyt myös joissain muissa maissa varastaneet nuorilta idean lyhyistä ajankohtaisista aiheista tehdyistä pop-up-videoista, joita julkaistaan sosiaalisessa mediassa (TikTok, Instagram, Facebook, Bluesky). Ne eivät vaadi monimutkaista tekniikkaa.

Lähteet

Hulkkonen Mira. Ilmasto-oivalluksia. Kuinka ihmismielen supervoimat valjastetaan planeetan parhaaksi. Climate Epiphanies. Harnessing the Superpowers of the Human Mind for the Good of the Planet, Gaudeamus, 2023, 399 pp.

Raportti Later is too late.

https://potentialenergycoalition.org/guides-and-reports/global-report/?fbclid=IwY2xjawle1cNleHRuA2FlbQlxMQABHS5gP37zyg3XIFxIVJtf-6lCoWLPJvkDsoWVzXxF9K0KuW4uYdSbFgIX2Q_aem_j4MvEFt83UYvbgTG5bD5Vw

Krznaric Roman. TED video How to Be a Good Ancestor. <https://www.youtube.com/watch?v=61hRq0D8Zcs>

Shaw Helen. Why we need to stop talking about 'Climate Change', The New Climate. Sep 17, 2023
<https://medium.com/the-new-climate/why-we-need-to-stop-talking-about-climate-change-add41105befb>

Shaw Helen. Imagining the Unthinkable. The Power of Storytelling in Climate Action. Nov 5, 2023
<https://medium.com/@athena.media1/imagining-the-unthinkable-the-power-of-storytelling-in-climate-change-118a27f4ca0a>

Shaw Helen. Moving from apathy to empathy. Aug 22, 2024
<https://medium.com/@athena.media1/cutting-through-the-white-noise-of-climate-change-c14f5975a057>

Marshal George. Video Why Our Brains are Wired to Ignore Climate Change.
<https://www.youtube.com/watch?v=726BZat208A>

A book Children for change, edited by Konnie Huq. <https://pop-up.org.uk/childrenforchange/>

Grankvist, Per Viable Cities - keynote from Stockholm +50. <https://www.youtube.com/watch?v=N7YEvILR99A>

Grankvist, Per. From numbers to narratives — a new way of talking about life within planetary boundaries. Telling stories about climate neutrality in cities — a transformative practice. Published in Viable Cities, Jun 26, 2022. Sirpa Peltari 9.3.2025 7/7

<https://medium.com/viable-cities/from-numbers-to-narratives-a-new-way-of-talking-about-life-within-planetary-boundaries-c77bcb7070fd>:

Grankvist, Per. Be brave, but don't be boring.
<https://medium.com/@pergrankvist/be-brave-but-dont-be-boring-c9ce72f1c3ee>

+++

Perusteellisemmän esityksen samasta aiheesta löydät tästä:

<https://docs.google.com/document/d/1IzqMXJ7vOlliuPQmrGgA47rjQxwcmg9W/edit?usp=sharing&oid=115204756707762897927&rtpof=true&sd=true>

+++

Sirpa Peltari